

USA som kontraterrorismaktör i Afrika

Jonathan Kananen

I och med bombningarna av de amerikanska ambassaderna i Kenya och Tanzania 1998 blev det uppenbart för USA att dess intressen i Afrika hotas av terrorism och våldsbejakande extremism. Enligt bedömare har internationella terroristnätverk i Afrika sedan dess vuxit som hot mot amerikanska intressen och 2011 gjorde USA bedömningen att den viktigaste utvecklingen av insatser mot global terrorism kommer att ske i Afrika. Afrika är ekonomiskt och strategiskt viktigt för USA vars kontraterrorismåtgärder på den afrikanska kontinenten har vuxit i omfattning.

USA:s regerings högsta prioritet är att skydda amerikanska medborgare från våldsbejakande extremister och terrorister. I Afrika är en viktig del av kontraterrorstrategin att förhindra fristäder för terrorister. Dessa fristäder utgörs av områden där statens territoriella kontroll är svag eller helt saknas. Områdena kan sträcka sig över flera staters territorium. En viktig del i USA:s bekämpning av fristäder för terrorister är att med militära medel slå ut terrorceller. Detta direkta angreppssätt grundades 2002 då insatsstyrkan *Combined Joint Task Force–Horn of Africa*, CJTF-HOA, etablerades. Styrkans huvudsyfte var att mer direkt slå mot terrorgrupper men har nu breddats till att innefatta kapacitetsbyggande hos samarbetsländer i regionen och mer långsiktigt förebyggande arbete, som att stödja uppbyggande av institutioner viktiga för kontraterrorism, exempelvis rättsväsende. Styrkan verkar främst i området runt Afrikas horn och har sitt högkvarter på *Camp Lemonier* i Djibouti. Basen är USA:s enda permanenta i Afrika.

Övergripande ansvar och regionala samarbeten

2007 bildades det regionala militärkommandot *United States Africa Command*, AFRICOM, vilket har Afrika som geografiskt ansvarsområde. Tidigare var ansvaret för uppdrag och militära program i Afrika uppdelat på ett flertal olika militärkommandon. Insatsstyrkan CJTF-HOA underordnades detta nya kommando. Skapandet av ett nytt militärkommando är ett tecken på den mer långsiktiga strategiska vikt USA nu tillmäter Afrika. Till AFRICOM:s huvuduppdrag hör att bekämpa terrorism samt att värna USA:s intressen på kontinenten.

Det är framförallt två regioner i Afrika som USA fokuserar på för att stävja terrorism: Afrikas horn och Sahararegionen. För detta har USA upprättat samarbetsorganisationerna *Trans-Sahara Counter Terrorism*

Partnership, TSCTP, respektive *Partnership for Regional East Africa Counterterrorism*, PRACT. Dessa program lyder under *Bureau of African Affairs* som hör till det amerikanska utrikesdepartementet.

Partnerskapet TSCTP grundades 2005, finansieras av USA och omfattar elva länder.¹ TSCTP ska framförallt se till att stärka medverkande staters kapacitet att själva hantera terrorhot. Detta sker genom utbildning av militära förband samt tillhandahållande av militär materiel. Programmet ska även vara en del i att motverka extremistiska ideologier och flera kanaler utnyttjas för detta, såsom Internet, TV och radio, för att nå en så bred publik som möjligt. Detta syftar till att stävja terrorgruppers rekryteringsmöjligheter. Andra insatser med samma syfte är att utbilda och yrkesträna främst unga. TSCSTP ska även verka för att staterna i regionen samarbetar mer i frågor om terroristbekämpning. PRACT grundades 2009 och är ett motsvarande program för området runt Afrikas horn där tolv stater ingår.²

Syftet med att fokusera på regionala snarare än bilaterala samarbeten, som TSCTP och PRACT gör, är att komma åt problemet med att terrorism med lätthet kan sprida sig över statsgränser. Fristäder för terrorism pekades redan 2002 ut av USA som ett stort hot och har sedan dess kontinuerligt uppmärksamats i landets nationella säkerhetsstrategier.³ De regionala samarbetena ska med andra ord motverka transnationella terrorismgrupper.

Kritik har dock riktats mot att en överväldigande del i kontraterrorismarbetet är att utveckla militär förmåga och att övrig samhällslig utveckling och institutionsbyggande,

1 Algeriet, Burkina Faso, Kamerun, Mali, Marocko, Mauretanien, Niger, Nigeria, Senegal, Tchad och Tunisien.

2 Burundi, Djibouti, Etiopien, Kenya, Komorererna, Rwanda, Seychellerna, Somalia, Sudan, Sydsudan, Tanzania, och Uganda.

3 National Security Strategy of the United States of America, 2002, 2006, 2010

som ingår i AFRICOM:s uppdrag, nedprioriteras. Kritik har även riktats mot att de stater som får en stärkt militär i många fall räknas som auktoritära och att risken är stor att ledare befäster sin makt med militära medel.

USA:s ökade intresse för Afrika

Afrikas strategiska värde för USA lyfts fram i flera centrala policydokument.⁴ Gällande handel vill USA bli en än viktigare handelspartner till afrikanska stater. Dessutom har USA ett intresse av att regioner i Afrika som är rika på naturtillgångar, bland annat Västafrika, är stabila. Externa chocker, som terrordåd, kan ge stora åverkningar på världsmarknadspriser för varor som olja och uran med osäkerhet och stora kostnader som följd. Dessa chocker kan uppstå om produktionsanläggningar attackeras och kan skada USA mer indirekt. Amerikanska företag finns därutöver bland de företag som är etablerade i de resursrika regionerna och utgör ett mer direkt mål för terrorism. Det är ytterligare en anledning till att USA vill stabilisera situationen i de regionerna.

Stabilt framtida engagemang

I augusti 2014 hölls ett toppmöte mellan representanter för 50 afrikanska stater och president Obama i Washington. Detta toppmöte satte ramarna för det framtida samarbetet mellan den amerikanska regeringen och de deltagande afrikanska staterna. Bland annat diskuterades säkerhetssamarbeten generellt och kontraterrorism specifikt. Det poängterades att det är viktigt att de afrikanska staterna leder arbetet mot terrorism och att USA agerar som ett stöd. En viktig säkerhetspolitisk överenskommelse var att USA under de kommande tre till fem åren ska hjälpa till att bygga upp samarbetspartners militära kapacitet genom olika samarbeten som syftar till att motverka terrorism. Det kommer ta tid för dessa nya samarbeten att få effekt, varför det är svårt att sja om effekterna av dessa. Överenskommelsen signalerar dock ett fortsatt högt amerikanskt säkerhetspolitiskt intresse för Afrika. Samarbetena TSCTP och PRACT visar inga tecken på att minska i omfattning, snarare tvärtom. Den senaste medlemmen, Kamerun, anslöt sig till TSCTP under 2014.

⁴ U.S. Strategy Toward Sub-Saharan Africa June 2012; National Security Strategy 2010; Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense.

Avslutningsvis har USA:s engagemang för kontraterrorism i Afrika vuxit succesivt över det senaste decenniet. Toppmötet var en tydlig signal om att USA även framgent ser Afrika som en betydelsefull säkerhetspolitisk arena. Vad den senaste tidens terrordåd spridda över kontinenten får för effekt på USA:s engagemang återstår att se.

Jonathan Kananen

Praktikant